

La casa gran del surrealisme

El Teatre-Museu Dalí celebra 40 anys d'existència

La creació del Teatre-Museu Dalí és un encert cultural i turístic, que ha projectat les comarques gironines al mapa internacional. Quan el pintor va llançar la idea, ningú no la veia gaire clara. L'Ajuntament de Figueres no podia pagar-la i l'Estat espanyol tenia por d'enganxar-s'hi els dits.

SEBASTIÀ ROIG > TEXT

El Teatre-Museu Dalí bufarà 40 espelmes aquest 28 de setembre. I ho farà envoltat d'una galàxia de xifres i estadístiques enlluernadores, que refermen el seu atractiu creixent. L'any passat, per exemple, 953.291 visitants van pagar 12 euros cadascun per descobrir aquest indret irrepetible.

Aquesta fal·lera col·lectiva no ve d'ara. L'espai dalinià ja va comptar amb els favors del públic des de l'inici: el primer dia laborable de 1974 hi van passar 2.200 persones, a 50 pessetes per barba. Deu mesos després, hi arribaria el visitant número 150.000, i es començava a traçar una paradoxa curiosa: un museu (que no semblava un museu) podia guanyar diners.

El viacrucis de Ramon Guardiola

Construir aquest complex tan especial no va ser gens fàcil, tot s'ha de dir. Per fer-lo realitat, el seu promotor principal, l'alcalde figuerenc Ramon Guardiola, es va veure abocat a una feixuga marató de gestions amb *Direcciones Generales* i *Ministerios*, estalonat per la

MIGUEL RUIZ - FONTS RUIZ - INSPAI

desídia dels burocràtes, les queixalades crítiques de la premsa, l'escepticisme dels empordanesos i les declaracions compulsives de l'artista.

Aquesta cursa d'obstacles va començar la primavera de 1961, quan Guardiola va demanar a Dalí algun quadre per dedicar-li una sala al Mu-

>> *Façana de la Casa Gorgot, seu del Teatre-Museu Dalí, 1984.*

seu de l'Empordà. Dalí va respondre que no, que ell volia un museu sencer al Teatre Municipal, on havia exposat per primer cop quan era petit. Aquell edifici era una desferra: el 1939, hi havien calat foc per accident les tropes marroquines de l'exèrcit franquista.

A Dalí, acostumat al reciclatge de materials, les ruïnes no li feien cap por.

L'any passat, 953.291 visitants van pagar 12 euros cadascun per descobrir aquest indret irrepetible

© MELITÓ CASALS «MELI»/FUNDACIÓ GALA-SALVADOR DALÍ, FIGUERES, 2014.

Així que el 12 d'agost de 1961, durant la gran jornada d'homenatge que li va oferir Figueres, va anunciar que el teatre esbotzat acolliria el futur museu. «L'estat del local és meravellós —va dir—; no s'ha d'arreglar ni cal reparar res. No hi haurà cap obra original. Instal·laré, en els finestrals ensorrats, fotos immenses de tots els meus quadres. Fotos plastificades amb un procediment que resisteixi la pluja i la intempèrie».

Aquesta declaració, a part d'agafar tothom amb els pixats al ventre, es va convertir en un llast per a Guardiola. La Direcció General de Belles Arts no estava disposada a subvencionar una exposició permanent de pòsters. Malgrat això, a finals de 1963, Belles Arts va encomanar un avantprojecte per restaurar el teatre a l'arquitecte Joaquim Ros de Ramis, que el duria a terme amb l'arquitecte municipal Alexandre Bonaterra. L'avantprojecte incorporava una cúpula sol·licitada per Dalí, basada en l'obra de Richard Buckminster Fuller, que acabaria dissenyant Emilio Pérez Piñero.

Els plànols de l'edifici, presentats l'abril de 1964, no van variar l'actitud de la Direcció General, des d'on insistien a demanar a Dalí la relació exacta dels fons pictòrics que acolliria l'edifici, un enigma que ell es resistia a aclarir. El pintor, de fet, anava a la seva i, el gener de

>> Salvador Dalí situat enmig de les restes de l'antic teatre municipal de Figueres, on es va construir posteriorment el seu museu.

1965, va dir que les obres començarien durant les fires d'aquell any, amb la posada de la cúpula del teatre mitjançant un helicòpter. Va ser la primera d'una llarga sèrie d'anuncis dalinians, referits a les obres o a la data inaugural, que, en no complir-se, li restaven credibilitat.

Donacions amb comptagotes

Cansat de batallar amb Belles Arts, Guardiola va presentar el projecte museístic al Ministerio de Turismo i al Ministerio de la Vivienda. Tanta persistència va ser premiada: després d'una entrevista cordial entre el pintor i el Caudillo, i gràcies a la influència del prohom peraladenc Miquel Mateu Pla, el Ministerio de la Vivienda va accedir a pagar l'edifici, ressuscitant un vell decret d'ajut a les ciutats devastades durant la guerra. Posar a punt el teatre acabaria costant 35 milions de pessetes.

El Teatre Municipal era una desferra: el 1939, hi havien calat foc per accident les tropes marroquines de l'exèrcit franquista

MIQUEL RUIZ - FONS RUIZ - INSAIA

>> Treballs de col·locació de la barca de Gala al pati de butaques Teatre Museu Dalí.

El projecte va ser aprovat pel Consell de Ministres el 26 de juny de 1970. Confirmada la notícia, Dalí va explicar que treballava en el sostre del Palau del vent i que, l'1 d'octubre, regalaria un primer quadre al museu: *Taula davant del mar. Homenatge a Erik Satie* (1926), una obra de joventut, d'aires cubistes, de la col·lecció particular de Gala. Regalar només un quadre que-

© MELITO CASALS KKEUJ/FUNDACIÓ GALA-SALVADOR DALÍ, FIGUERES, 2014.

dava força garrepa, però el geni ho matisava dient: «Cal donar les obres amb comptagotes, perquè la gent s'hi fixi i registri cada donació».

A l'hora d'oferir peces al museu, Dalí es va fer pregar. Fins al 1976 no va donar 86 obres de la seva propietat, amb dibuixos i olis de primera època. Tot i que faria d'altres donacions, a Figueres ningú no s'esperava el sotrac del 1989, quan es va fer públic el testament de l'artista. Aquest trasbals col·lectiu, però, seria compensat per la feina posterior de la Fundació Gala-Dalí, que s'ha dedicat a arrodonir els fons i els arxius del complex comprant peces importantíssimes.

Una simfonia inacabada

L'any 1974, quan va obrir les portes, el Teatro-Museu era una simfonia inacabada, un *work in progress* que es completaria set anys després, amb la incorporació de l'edifici de Torre Galatea. Aquell primer any, però, encara li faltaven elements tan característics com el Cadillac plujós o els monstres de pedra del pati interior. Tampoc no hi havia cap instal·lació escultòrica decorant la plaça del teatre.

A l'edifici no s'hi incorporarien mai alguns elements previs anunciats per

>> *Coronament de la façana principal del Teatre-Museu Dalí, amb el relleu de l'escut de Figueres, sota el qual anirà escrit Teatre Museu Dalí.*

Dalí, com una font lluminosa dissenyada per Carles Buïgas; una sala dedicada a Juan Núñez —el seu professor de dibuix—, o un devesall incessant d'exposicions temporals d'autors internacionals. El que sí va tenir lloc, com s'havia dit, seria la incorporació de peces d'autors contemporanis com Ernst Fuchs, Antoni Pitxot, Evarist Vallès o Wolf Vostell.

Durant els primers mesos, el museu podia semblar una barreja inconexa d'objectes i quadres disposats per corredors i espais desangelats. La premsa solia recollir l'emprenyada d'alguns turistes, convençuts que hi trobarien molta obra pictòrica de Dalí, classificada per èpoques diferents. Davant l'estupefacció habitual, cal recor-

dar que el pintor havia avançat sovint que no pretenia això: «El de Picasso —deia— és un museu meravellós, didàctic, en el qual s'ensenya no només l'obra, sinó la manera de treballar del pintor. La gent s'assabentarà de la seva passió per Velázquez, de com ha interpretat *Las Meninas*. En canvi, el meu, és un Museu ab-so-lu-ta-ment teatral».

Pocs dies abans d'obrir portes, Dalí va anunciar un sistema de gravacions on ell mateix donaria a conèixer, en quatre idiomes, els detalls de cada racó del museu. Es va instal·lar un aparell d'àudio a la Sala Mae West, però, actualment, el museu no disposa de cap servei d'audioguies. La Fundació, això sí, ha estimulat la publicació de guies en moltes llengües i també disposa d'un potent servei educatiu, que ofereix visites guiades. Al seu web, a més a més, s'hi pot trobar el catàleg raonat de l'obra pictòrica daliniana, que de moment abasta la producció entre 1910 i 1964. Tot plegat fa que els visitants actuals, a diferència dels pioners agosarats del 1974, disposin de més instruments i recursos per no perdre's en un indret bigarrat i laberíntic, que volia ser la representació tridimensional de la ment del seu creador.

Sebastià Roig és periodista.

El Ministerio de la Vivienda va accedir a pagar l'edifici, ressuscitant un vell decret d'ajut a les ciutats devastades durant la guerra